

morda še eno ali dve. Tudi izmed teh, zlasti zadnjih, so nekatere vsaj delno problematične.

Pesnikov izraz je odločilno samolasten, le tu pa tam zazveni spomin iz Župančiča in Lovrenčiča. — Kljub temu manjka večini pesmi formalne organičnosti in estetske neoporečnosti. Ker se v podrobno analizo ne morem spuščati, bom navedel samo nekaj najbolj konkretnih primerov:

V pesmi Vrnitev na str. 20 je stih

»...ali je morda sled
zapustil kdo drugi, ki zdaj obožuje te« —

konvencionalen in stilno brezobrazen, poslednji stih pa je neorganično pritaknjen ali pa je vseh pet prejšnjih kitic nepotrebnih. Sfinga na str. 21 je dober primer notranje neizrazitosti, ki je posledica formalne nedoraslosti dani nalogi, stih »o, tudi jaz sem žejna vod duha« pa je v kontekstu čuvstveno votel.

Stiha v pesmi Človek na str. 36:

»Moje misli kot okamenele kače — ogromne
korenine —

se široko plazijo pod zemljo...«

sta nastala mimo stvariteljske inspiracije in sta zgolj racionalni nadomestek, ki se ga je pesnik poslužil, da zakrije na tem mestu nastalo vrzel, s čimer je pesem samo presekala, namesto da bi jo zlil.

Pesem I. v ciklu Godba na potapljavajoči se ladji na str. 37 je vsebinsko nekako literarno izumetničena in formalno prazna, pesem IV. pa je umetniška nemožnost. To dejstvo bi nam postalo posebno nazorno, če bi imeli pred seboj postavim sliko enake estetske kvalitete. Zadnji stih v pesmi V. na str. 42: »...smo kakor med nebom in zemljo blodeči, leteči Holandec...«, pesmi formalno nikakor ne dopolni, čeprav je kot miselna pointa na mestu. Stih ni drugega kot literarna udobnost.

Sicer lepo pesem Jesen na str. 54, ki je vsebinsko in formalno prozorna, kvarijo podobne pogoške, kakršna je na primer stih: »Misiš, da je obešenec, ki je obvisel na zanjki svojih misli...« — podoba, ki se nasilno trga iz svojega lastnega okvira. Isto velja o teh-le dveh stihih iz pesmi Samoten na str. 55:

»Ogrnil sem se s tišino plašča srebrnega
in svežega miselnega lošča.«

V pesmi Vhod v Trento na str. 57 nas estetsko neprijetno dirne posebno dvojje mest:

»Oglata vtelešena večnost strmi...«

in pa

»Brezdomna goličava,
vseširjava zaokrožene vodoravnosti in
navpičnosti...«

*

To so seveda samo nekateri izmed otipljivih, zgrabljivih primerov, ki pa so v notranji zvezi z globljo formalno nedognanostjo. Za njeno izsleditev bi bila potrebna posebna, ostrejša in tanjša analiza. Tu formalno nedostatnost samo ugotavljam.

To strogo merilo ocenjevanja pa sem izbral ne ne samo iz stvarnih razlogov, ampak tudi iz umetnostno-pedagoških, ker že dalje časa opažam, da posebno kritika premalo upošteva svojstveno, to je formalno-estetsko stran umetnine in da nas v tem pogledu pušča v preveliki nejasnosti. V tem oziru je

treba okrenitve, pa tudi večje previdnosti. Umetnina, ki hoče obstati, mora biti v sebi docela trdna in nepremakljiva.

Vendar pa bi teh opazk spričo kake druge, nepomembne ali diletantske zbirke ne napisal. To omenjam zaradi tega, da se izognem vsakemu nespornemu zumljenju. Nikakor namreč nočem zatajiti vrlin, ki jih zbirka vsebuje, temveč mi je prav zaradi njih žal, da pesnikovo umetniško hotenje tolikokrat tako motno in slučajno-poljubno proseva iz neizbrušene oblike. Zaradi resnično dobrih, prej naštetih nekaterih pesmi mi je tem bolj žal slabih ali manj dobrih, in takih, v katerih se meša kvaliteta z nekvaliteto. Če pa bo vsaj nekaj pesmi, ki jih smatram — estetsko-praktično rečeno — za res lepe, obstalo tudi za bodočnost, ima zbirka eksistenčno upravičenost. Na vsak način je prav, da je izšla. Anton Vodnik.

A. Sič: Slovenske narodne noše. Ljubljana, 1927, založila Učiteljska tiskarna.

Znani naš nabiralec narodnega blaga, ljudsko-umetnostnih ornamentov itd. prof. Sič je s tem zadostil potrebi po večji izdaji naših narodnih noš. Njegov podlistek v »Slov. Narodu« l. 1919., ki je izšel nekaj dopolnjen še isto leto v skromni brošurici, je prvi deloma zadostil potrebi po enotnem popisu vseh naših ljudskih noš, o katerih je avtor tedaj prvič zbral vsepovsod raztreseno literaturo in jo dopolnil z lastnimi najdbami. Obravnavano delo pomeni drugo izdajo te brošure. Druga izdaja je izšla v večjem formatu, slikar M. Gaspari jo je opremil s prikupno naslovno stranjo in z osmimi barvastimi tablami, ki so poleg ostalih fotogr. reprodukcij bistveno potrebne k popisu. Sič je izdajo tudi precej dopolnil z novejšimi najdbami in jo nekaj pregrupiral, da ima sedaj tole vsebino: 1. Ljubljana z okolico in Gorenjsko, Škofja Loka z okolico, Dolenjke, 2. Bela krajina, 3. Štajersko, 4. Prekmurje, 5. Koroški Slovenci, 6. Tržaški Slovenci, 7. Istrski Slovenci, 8. Beneški Slovenci in 9. Starejši opisi (izza XIV. do XIX. stoletja); pridejani so neki fragmenti narodnih pesmi, ki opisujejo obleko. Gasparijeve slike ponazarjajo: 1. Gorenjsko nošo, 2. Gorenjce pozimi, 3. Ljubljansko nošo, 4. Belokranjsko nošo, 5. Štajersko nošo, 6. Prekmursko nošo, 7. Ziljansko nošo, 8. Tržaško in okoličansko nošo. Barvastim slikam so pridejane fotografije Schreiberjeve skupine, štiri slike iz Korytko-Goldensteinove zbirke in tabla glavnih nakitov Belokranjic.

Motivi, ki Siča izpodbujajo k njegovemu neumornemu delu pri nabiranju in objavljanju našega ljudskega blaga, so v glavnem zapopadeni v njegovi romantični želji po oživetju narodnih noš, po njih nepopačeni ohranitvi. Namen mu je dati Slovincem, ki se hočejo za priliko kake slavnosti obleči v narodno nošo, potrebna navodila za »pravilno« nošo. Iz teh motivov so nastale tudi ostale njegove publikacije gorenjskih hiš, pohištva, orodja, vezenin in ornamentov: če si hočeš postaviti poletno vilo v »slovenskem narodnem stilu« in postaviti vanjo »pristno« pohištje, si uvesti »slovensko« blago ali če rabiš »slovenske« ornamente, ti daje Sič zato navodil. Njegove publikacije, kakor čujemo, dobro služijo obrtnim in umetnoobrnim šolam s svojim materialom, posebno pobudo za »oživetje« pa dvomimo, da bi dale. Naš čas ne prenese več noš, hiš in ornamentike v duhu in okusu noš iz

XVIII. stoletja, zakaj to so tako zvane »slovenske narodne noše«.

Namenu, ki ga imajo, te publikacije torej ustrezajo; drugo vprašanje je, kaj poreče k njim narodopisec. Ne tiče se narodopiščeva kritika toliko Sičevega dela, vendar naj na tem mestu in v tej zvezi povemo, da nam je Slovincem nujno treba sistematično narodopisnih in ljudskoumetnostnih izdaj, kakršnih še nimamo pokazati svetu, kateri jih ima zlasti izza romantike in nacionalistično usmerjenih zadnjih dvajset let v izobilju. Temelj tem težnjam je tičal v individualizmu v našem življenjskem nazoru polpreteklega časa: narodi so grebli po svoji duševni produkciji, da izgrebejo iz nje »specifično svoje« substrate in del kakor so Sičeva, je producirala vsa Evropa dovolj. Značilno je, da so si tudi države, zlasti Rusija, Češko-slovaška, Nemčija, Švica, Italija, kolikor je meni znano, zelo mnogo prizadevale za izdajanje takih nacionalnih dokumentov v svrhu nacionalne propagande.

Kakor pa so vse te publikacije, nastale iz nacionalnega navdušenja in so večinoma etnografu malo služile, je tako tudi s Sičevimi. Namen narekuje metodo in ta je etnografu druga, drugačni so tudi rezultati.

Etnograf bi si seve želel zgodovinskega razvoja noš z vso nomenklaturjo, Sič je zgodovinski del dejal kot zanj manj važen na konec in konstruira svoje noše zgodovinski čisto nepravilno ali jih zamenjava. Njemu je »narodna noša« enkratno vrstni pojem brez ozira na čas, je konstrukcija: Gorenjčevo nošo definira kot zmes noše srede XVIII. in zelo poznega XIX. veka, Bohinjka na prvi sliki ima meščanski »spenzar«. »Ljubljanska noša« je deloma prosta konstrukcija, belokranjskih in štajerskih, koroških in tržaških noš ne moremo s slik proglasiti za edino »pravilne« tipe, ker je poleg njih še več istotako »pravilnih« variant itd. Dalje bi si etnograf želel etnografske razdelitve teh noš po etnografskih skupinah: alpski del pod avstrijsko-bavarskim vplivom, romanistični pas, prehod v etnografsko vzhodno Evropo, ne bi pa začel z Ljubljano, ki ni tip, in smatral vse variante za tipe, vrste.

Vendar, če bi Siču zamerili, da ni etnograf, bi mu delali krivico. Soditi ga moramo po tem, kaj je hotel in kaj dosegel: očitki etnografa ga tu ne dosežejo. In vendar mu mora biti hvaležen za delo tudi etnograf: veliko je storil i zanj, ki bo s svoje strani kritično obdelal knjigo in našel v njej velik zaklad materiala zase. St. Vurnik.

Srbo-hrvatsko slovstvo

Školski pisci. Beograd. Geca Kon. (V cirilici.)

Št. 4. Ljubomir P. Nenadović: **Odabrane strane.** Strani 141. Priredila Paulina Lebl-Albala, profesor (!) II. ž. gimnazije u Beogradu.

Št. 5—6. Vuk Štef. Karadžić: **Odabrane strane.** Strani 200. Pribrao Ljub. Stojanović. B., 1926.

Št. 7. Janko Veselinović: **Pripovetke.** Strani 106. Priredio Branislav Miljković. B., 1926.

Št. 8. Zmaj Jovan Jovanović: **Odabrane pesme.** Str. 142. Priredio Jaša M. Prodanović. B., 1927.

Št. 9. **Memoari prote Matije Nenadovića.** Strani 117. Za štampu priredio V. Čorović. B., 1927.

Št. 1—3. **Ženske narodne pesme** (antologija) priredio Jaša M. Prodanović — smo v Domu in svetu že leta 1925., str. 222, zelo pohvalno naznanili.

Slovenec, ki se hoče točno seznaniti z najboljšimi pisatelji srbske književnosti, najde v teh »antologijah« dober pripomoček: izbrane so v njih najboljše in za avtorja najznačilnejše stvari, bodisi pesmi ali povesti — ali eseji ali znanstvene razprave. Časih je seveda ozir na šolo črtal kako značilnost. Opomb bo za izobraženca najbrž preveč. Vsak pisatelj ima tudi kratek (prekratek!) življenjepis.

Lj. Nenadović je pisal najboljše potopise (o Švici, Nemčiji, Črni gori), a vedno z namenom, da narod ž njimi vzgaja. V tem oziru je pravi naslednik Dositeju. Izmed vseh 9 publikacij najprijetnejše čtivo, polno humorja, pa tudi globokih misli.

Vuk Štef. Karadžić, najplodovitejši in najdelavnejši srbski pisatelj, je 1. narodni govor povzdignil v književni jezik (Novogrki n. pr. še danes nimajo kaj takega!), 2. opisal je narodovo vsakdanje življenje in mišljenje, 3. ustvaril je Srbom pravopis (fonetični), 4. je bil prvi zgodovinar obnovljene Srbije, 5. je s svojo zbirko narodnih pesmi raznesel slavo svojega naroda po vsem svetu. Za vsako prvih štirih točk so v knjigi izbrana mesta.

Zvezek 7 prinaša šest povesti Janka Veselinovića, ki je bil po poklicu osnovnošolski učitelj. Kdor hoče spoznati srbsko z drugo in srbsko selo, zlasti bogata sela Mačve (tam je bil V. doma), ga bo iz teh pripovedk bolj spoznal nego iz učenih razprav.

Zmaj Jovan Jovanović, po poklicu zdravnik (umrl 1904 v Kamenici pri Novem Sadu), je eden izmed največjih srbskih lirikov. Zbirki je spisal urednik dober uvod. J. je v enih svojih pesmih pel žalost zbog prerane smrti svoje dece in žene, v drugih pa vse, kar je srbski narod v tistih letih (1870—1904) čutil in mislil, ljubil in mrzil.

Prota M. Nenadović (1777—1854) je imel silno burno življenje: s 16. letom se je »zapopil«, leta 1804. in naslednja je bil izmed poglavitnih voditeljev prve vstaje, pa tudi drugo (1815 nsl.) je pomagal organizirati. Njegovi memoari živo opisujejo dogodke v letih 1787.—1806. in deloma leta 1813.; za tista leta so prvovrsteni, neposredni zgodovinski vir. D.

Iz tujih literatur

Češko slovstvo

Dr. Frank Wollman: **Slovinské drama.** V Bratislavě, 1925. (Konec.) Edino novoromantika (str. 191—255) je dala slovenski dramatikodela povsem originalna in trajne vrednosti in to zlasti v Cankarju, ki pomeni slov. dramatike prvi vrh. Cankar je bil čist romantik, ki mu je bil bistven razkol med življenjem in notranjim doživljanjem, kar mu je raznetilo še bolj dunajsko vzdušje koncem stoletja (Schnitzler!). Pa tej dunajski lahkomiselnimelanholiji, ki se je razširjala izključno v erotiki, je dal Cankar slovansko vsebino, nagnil jo v tragiko, v »strašno melanholijo«: prelom dobe doživlja etično in bolj enotno. Rastoč v naturalizmu je z vso svojo umetnostno silo izražal hrepenenje iz njega in to je bistvo »romantičnih duš«, glavnih dram. postav tega novoromantičnega genra. Cankar pomeni slovanske reakcije na evropski materializem, je sodoben, brez primere v slovanski literaturi, evropsko pomemben, da, v časovnosti ima celo prvenstvo! O razboru njegovih dram, kakor jih karakterizira Wollman, je prinesel že iz-